

УДК 342.84.92.485 352.075.1(477)

DOI: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2026-52-2-226-236>

ПОТОЧНИЙ СТАН РОЗВИТКУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ: ПРАКТИКА ДЛЯ УКРАЇНИ

Руднева О. М., Болдырев С. В.

CURRENT STATUS OF LOCAL SELF-GOVERNMENT DEVELOPMENT IN EUROPEAN COUNTRIES: PRACTICE FOR UKRAINE

Rudneva O.M., Boldyrev S.V.

Даний науковий доробок присвячений порівняльному дослідженню конституційно-правових засад організації місцевого самоврядування та відповідної практики впровадження реформи децентралізації в країнах Європейського Союзу. Фокус статті направлений на такі унітарні країни, як: Данія, Іспанія, Польща, Португалія, Франція, Швеція. Децентралізація у досліджуваних країнах Європи базується на спільних ідеях та цінностях. Водночас авторами встановлено, що особливості реформування муніципальної влади і процеси децентралізації обумовлені національними особливості і традиціями територіальної організації публічної влади.

Зазначається, що в Конституціях країн-членів Європейського Союзу децентралізація влади закріплена як основа конституційного ладу. Підкреслено, що кожна з проаналізованих держав закріпила у своєму законодавстві стратегічні питання децентралізації державної влади, а доповнення чинного законодавства додатковими нормативно-правовими актами, пов'язаними з процесом децентралізації, сприяє більш ефективній реалізації його ключових положень на практиці. Акцентовано увагу на тому, що на характер конституційного закріплення та проявів процесу децентралізації вплинули: правова традиція, національно-історичні особливості, минулий досвід функціонування органів державної влади та особливості адміністративно-територіального устрою держав. Визначено процеси, які є універсальними для політики децентралізації в країнах Європейського Союзу та вплинули на розвиток місцевого самоврядування. Підкреслюється багатомірність процесу децентралізації. Визначено характерні ознаки політичної, адміністративної та фінансової децентралізації. Практичні аспекти реформи децентралізації у досліджуваних країнах були проаналізовані за допомогою Індексу децентралізації, розробленого Європейським комітетом регіонів у рамках аналізу розподілу влади. Зазначено, що вказані характеристики децентралізації в кожній досліджуваній країні розвиваються асиметрично, універсальними чинниками є небажання центральних органів державної влади передавати частину своїх повноважень місцевим органам влади, прагнення зберегти вплив на регіональному рівні влади, фінансова обмеженість місцевих бюджетів та несаможиттєвість у питаннях пов'язаних із прийняттям рішень місцевою владою.

Ключові слова: *місцеве самоврядування в країнах Європи, децентралізація, муніципальна система, Конституція, муніципалітет, Данія, Іспанія, Польща, Франція, Швеція, Португалія, розмежування повноважень, досвід для України.*

Постановка проблеми. Доцільність компаративного досліджень зарубіжного муніципального досвіду не викликає сумнівів. Саме такий напрям видається одним із найкорисніших задля пошуку нових ідей та механізмів в аспекті розвитку і формування національної моделі місцевого самоврядування.

Особливої актуальності дана тематика набуває в процесі активного євроінтеграційного руху. Україна з одного боку має затвердені Дорожні карти як стратегічні орієнтири подальших дій в частині євроінтеграційного треку, а з іншого – відповідний план потребує ще надзвичайно великої роботи, зокрема і в площині територіальної організації влади, місцевого і регіонального самоврядування. Тому такі дослідження, окрім наповнення доктринальних положень конституційного і муніципального права, потенційно можуть бути корисними і в практичній царині.

Стан дослідження: Особливості місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу і відповідні порівняльні дослідження були предметом досліджень таких вітчизняних науковців, як О.В. Батанов, І.І. Бодрова, В.С. Куйбіда, О.В. Марцеляк, С.Г. Сьрьогіна, Г. В. Татаренко, О.М. Чернеженко, А.С. Чиркін, І.С. Щebetун тощо. Втім, невинний розвиток і періодичні зміни в організації місцевого самоврядування в Європі обумовлюють зацікавленість і необхідність оновлення подібних досліджень.

І принагідно, що особливої актуальності подібні порівняльно-правові дослідження набувають паралельно із вітчизняним євроінтеграційним курсом України. І в цьому контексті доцільно наголошує О.М. Чернеженко: “вивчення досвіду провідних зарубіжних країн щодо створення, організації та функціонування місцевого рівня

територіальної організації влади є надзвичайно важливим, оскільки саме цей рівень є найбільш наближеним до населення і може забезпечувати високий рівень надання управлінських послуг. Адже наявність повноцінного місцевого самоврядування з досконалим громадянським суспільством є запорукою та утвердженням правової та демократичної держави в Україні з притаманним їй верховенством конституції та забезпеченням найвищої соціальної цінності людини” [9, с. 21].

Тому метою даної роботи є проведення комплексного порівняльного аналізу конституційно-правової регламентації місцевого самоврядування, особливостей впровадження реформи децентралізації в країнах Європейського Союзу і як, наслідок, потенційне використання кращих практик в українських реаліях.

Важливо зазначити – попри наявність Європейської хартії місцевого самоврядування 1985 року, законодавство країн ЄС допускає власні національні особливості кожної держави, що накладає відбиток, в тому числі, і на особливості територіальної організації влади і відповідні децентралізаційні процеси [1]. З другої половини ХХ століття Конституції країн Європейського Союзу закріплюють децентралізацію як одну із засад конституційного ладу [19, с. 33-34.].

Данія. Ця країна має одну із найбільш довгих традицій місцевого самоврядування, що сформувалося ще в часи Середньовіччя та користується конституційним захистом з 1849 року. За статтею 82 Конституції Данії від 5 червня 1953 р. муніципалітети мають право самостійно управляти власними справами під наглядом держави [2].

Внаслідок адміністративно-територіальної реформи 1970 року та 2007

року кількість муніципалітетів скоротилася до 98, і замість 13 провінцій було сформовано 5 регіонів [16, с. 137].

Данія є однією з найбільш децентралізованих країн у Європі, як щодо фіскальної децентралізації, так і місцевої автономії. Вона займає найвищі позиції щодо адміністративної та фіскальної децентралізації в межах ЄС. Видатки місцевого самоврядування, що становлять 32,8% ВВП або 66,1% загальних державних витрат, є найвищими в ЄС [12].

Цікавою особливістю муніципальної влади в Данії є надання великого обсягу соціальних послуг. А саме: початкова освіта, центри зайнятості та соціальна допомога, в тому числі безробітним. В свою чергу, регіональний рівень відповідає за охорону здоров'я, водночас, здійснює й певні спеціальні функції щодо регіонального розвитку та деяких аспектів соціального забезпечення. Хоча регіони мають ради, які обираються через прямі вибори, вони (на відміну від колишніх провінцій) не мають формального статусу органів місцевого самоврядування або повноважень стягувати податки [8, с. 6-8].

Іспанія. За останні чотири десятиліття в Іспанії відбувся важливий процес територіальної децентралізації, яка також призвела до розширення прав місцевого самоврядування. Тому місцева автономія в Іспанії була визнана через затвердження 1978 року Конституції та, через ратифікацію Європейської хартії місцевого самоврядування, всього через кілька років після того, як Закон "Про основи місцевого самоврядування" був затверджений у 1985 році. Іспанія була однією з перших країни, що ратифікувала Хартію в 1988 році, обсяг місцевої автономії базується на правових і історичних традиціях, які визначили його

форму. У цьому контексті, і не без труднощів та невдач, в Іспанії був досягнутий важливий прогрес у місцевому самоврядуванні [14].

Конституція гарантує місцеве самоврядування в статтях 137, 140 і 141 Конституції. Крім того, стаття 142 Конституції Іспанії конкретизує конституційну гарантію і наголошує, що згадана вище автономія повинна мати достатню фінансову підтримку [3].

Органи місцевого самоврядування в Іспанії розташовані в багаторівневій квазіфедеральній системі управління, яке складається з центрального уряду та 17 регіональних урядів (Автономні співтовариства). Їм надано загальні повноваження Центральним Урядом та деякі інші спеціалізовані повноваження, які можуть бути призначені їм Статутом Автономних Областей. Однією з особливостей органів місцевого самоврядування Іспанії є права одноманітність, яка була нав'язана поселенню на величезних та різних за розміром територіях, які варіюються від мільйонів жителів до кількох десятків.

Іншою особливістю органів місцевого самоврядування в Іспанії є те, що вони складаються з двох рівнів: муніципалітетів і провінцій. У деяких Автономних Областях, особливо в Каталонії, є третій рівень, графства, які включають кілька муніципалітетів однієї провінції, і створюються та функціонують відповідно до автономних законів [16, с. 606].

Дворівнева система місцевого самоврядування включає, з одного боку, 8119 муніципалітетів з величезними територіальними та соціально-економічними відмінностями з точки зору географії, населення, транспортної інфраструктури, безробіття, соціальної нерівності та сімейного доходу, тощо; та, з іншого боку, 52 провінції,

які в основному відповідають за координацію та надання економічної та технічної підтримки невеликим муніципалітетам (менше 5000 мешканців) на які припадає 80% загальної кількості муніципалітетів.

Тому, в іспанській місцевій системі існує величезний контраст між дуже невеликою кількістю густонаселених муніципалітетів, кількість яких постійно зростає, та малонаселеними і старіючими муніципалітетами, більшість з яких знаходяться в сільській місцевості [16, с. 600-602].

Португалія. Корені місцевого самоврядування в Португалії глибоко сягають в історію права, їх походження можна простежити ще за римських часів (у випадку муніципалітету) та часів євангелізації Іберійського півострова (щодо парафій). Походження місцевих органів влади (особливо муніципалітетів) пов'язане з неможливістю центральної влади (Корони) задовольнити всі потреби країни, тому виникла потреба в управлінні місцевими справами [16, с. 508-509].

Португалія відповідно до статті 6 Конституції є унітарної державою, яка реалізує принципи місцевого самоврядування, демократичного децентралізованого управління, субсидіарності і автономії островів. Цю ідею підтверджує частина перша статті 267 Конституції, яка визначає децентралізацію як основний принцип адміністративної організації. Стаття 236 Конституції визначає адміністративно-територіальний устрій і відповідні категорії місцевих органів влади: адміністративний регіон, муніципалітет і парафія.

У випадках, передбачених законом і Конституцією, державні та місцеві органи влади, а також автономні регіони можуть

делегувати власні повноваження іншим органам влади. В усіх інших випадках такі дії заборонені [5].

За статтею 235 Конституції органи місцевого самоврядування наділені власними представницькими органами. Структура місцевих органів влади складається зі зборів із дорадчими повноваженнями та колегіального виконавчого органу, який несе відповідальність перед цими зборами. Ці збори обираються шляхом прямого, загального й таємного голосування громадян, зареєстрованих на території відповідного органу місцевого самоврядування. Виконавчий орган формується з відповідної кількості членів, а його президентом стає перший кандидат зі списку, який отримав найбільше голосів або на виборах до зборів, або безпосередньо до виконавчого органу [11, с. 136-138].

Польща. У Польщі з 1997 року Конституцією передбачено демократичну модель самоврядування, яка була сформована на принципах децентралізації та субсидіарності. Країна має трирівневий територіальний поділ, на якому функціонують відповідні рівні місцевого самоврядування: гміна (2478), повіт (314 повітів та 66 міст на правах повітів) та воєводство (16). [17].

Чинний адміністративно-територіальний поділ Польщі було сформовано у січні 1999 року, як наслідок цілого ряду підготовчих дій з впровадження структури територіального поділу та чіткого розмежування компетенцій, які не перетинаються, а лише доповнюють одне одного.

Засадничими принципами польської моделі місцевого самоврядування є субсидіарність, гарантовані місцеві доходи та незалежність/самостійність в організаційно-управлінській діяльності від суб'єктів державної влади [20, с. 22-24].

Базовими актами у сфері муніципальної влади є Закони “Про гмінне самоврядування”, “Про повітове самоврядування” “Про воєводське самоврядування” [21, 22, 23].

На думку польських дослідників у країні свого часу сформувався ефективне поєднання головних компонентів для подальших змін, зокрема, кваліфіковані фахівці, сприятливі політичні умови для здійснення демократичних реформ, які було направлено на інституціалізацію місцевого самоврядування на шляху до Європейського Союзу. [18, с. 55].

Однак, як показують останні звіти Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи щодо Польщі, стан її місцевого самоврядування і відповідні децентралізаційні процеси мають доволі негативну оцінку. Тому поточна і майбутня практика розвитку муніципальної влади в Польщі викликає особливий інтерес.

Франція. Досвід Франції є ще одним надзвичайно цікавим прикладом результативної реформи територіальної організації публічної влади і місцевого самоврядування. Саме Франція, як і Польща, мають найбільш наближену до України площу і унітарну форму державного управління. Тому науковий і практичний інтерес і до цієї країни є доцільним. Сучасна французька модель місцевого самоврядування сформована ще з 60-х років ХХ століття.

А з 1982 р. прийнято і впроваджено три акти про децентралізацію: власне законодавство 1982-1983 рр., зміни до Конституції Франції 2003 р. і законодавчі зміни 2013-2014 рр. [13].

Франція має триланкову систему місцевого самоврядування (комуна, департамент, регіон). В частині розподілу повноважень, французька модель місцевого самоврядування має дуалістичний характер.

Тобто компетенція трьох рівнів самоврядування розподілена між представницьким органом радою і відповідною головною посадовою особою (мером, головою генеральної чи регіональної ради [7, с. 96]. Статус територіальних колективів Франції характеризується наступними засадами: вільне управління, законодавча регламентація, виборність та автономія, наявність пропорційного адміністративного нагляду, субсидіарність, відсутність підпорядкування між територіальними колективами.

Для України з метою подальшого удосконалення адміністративного нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування особливо доцільно звернути увагу на відповідну практику у Франції.

Так, французька система місцевого управління передбачала випадки нагляду або контролю з боку деяких державних органів. Проте система зазнала важливих трансформацій з 1982 року. До цього державна адміністрація мала сильний вплив на муніципальні рішення та акти, навіть вживалася формула – Франція користувалася своєрідним співуправлінням місцевими справами.

На сьогодні система змінилася на контроль, який по суті є контролем законності. Щодо питання контролю або нагляду, чинна Конституція Франції у статті 72 закріплює два першорядні принципи:

а) з одного боку, «жодна територіальна громада не може здійснювати владу над іншою». Це означає, що всі три основні територіальні рівні (муніципалітети/департаменти/регіони)

принципово рівні в правах, і жоден з них не поставлений у підпорядкування один одному;

б) з іншого боку, передбачено, що «в територіальних колективах Республіки

представник держави... відповідає за національні інтереси, адміністративний нагляд та дотримання закону». Цим представником держави є саме префект [6].

Політична фігура, яка здійснює нагляд або контроль над територіальною владою, все ще є префектом, але варто зазначити, що не можна забувати про інші державні установи та органи, які коротко представлені нижче [13].

Отже, система державного нагляду працює наступним чином. Дотримання чотирьох основних принципів:

(а) обсяг контролю префекта: вони контролюють не лише всі територіальні одиниці (муніципалітети, департаменти та регіони), але й установи, створені для міжурядового співробітництва (ММС);

(б) префект здійснює свій контроль над рішеннями та нормативними актами (*actes administratifs*), які є остаточними та виконавчими (*force exécutoire*);

(в) передбачається суворий контроль законності, який виключає будь-які міркування доцільності;

(г) якщо префект посилається на незаконність одного з таких рішень, лише адміністративний суддя має право його скасувати [13].

Швеція. Ознаки розвинутого місцевого самоврядування у Швеції існували ще за Середньовіччя. Зокрема, реформи від 1862 року заклали фундамент чинної муніципальної системи, за якої кожна міська та сільська парафія перетворилася на муніципалітет з чималим обсягом компетенції. Однак місцеве самоврядування немає повноважень в частині оподаткування.

За наслідками реформ територіального поділу в 1950-1970-х років (а саме об'єднання і укрупнення) було об'єднано міста і сільські

муніципалітети, на сьогодні країна має 290 муніципалітетів і 21 регіон [8, с. 68-70].

Як і в Данії, шведський муніципальний рівень надає більшість місцевих послуг, з особливим акцентом на соціальне забезпечення, в тому числі освіта охорона здоров'я, транспорт. Після останніх адміністративно-територіальних змін (2019 р.) округи були офіційно перейменовані в регіони та набули додаткових повноважень, зокрема, у сфері регіонального розвитку.

За звітами Конгресу місцевих і регіональних влади Ради Європи рівень місцевого самоврядування у Швеції є одним із найвищих в Європі. Країна характеризується високими стандартами місцевої демократії, прав людини та соціальної солідарності. Місцеві та регіональні органи влади управляють однією з найбільших часток державних справ у Європі та мають один з найвищих рівнів фінансової автономії. Відзначається висока явка на місцевих та регіональних виборах, що свідчить про високий рівень довіри до демократичних інститутів.

Також позитивно вітається відносно високий відсоток жінок, обраних на виборні посади в муніципалітетах та регіонах, що в свою чергу свідчить про високий рівень довіри до політичного процесу та інклюзивних політичних інститутів. З 2019 року запроваджено повноцінні регіональні органи самоврядування (які відповідають за регіональний розвиток, охорону здоров'я, стоматологічну допомогу дітям та 38/41 регіональних і місцевих (разом з муніципалітетами) громадських транспортних систем) [15].

Органи місцевого самоврядування є роботодавцем для лівової частини працівників, які в цілому долучені до публічного сектору. Муніципальна органи

мають чималу організаційну самостійність, водночас на рівні регіонів передбачений державний нагляд [8, с. 72-74].

Серед іншого, поточний рівень розвитку місцевого самоврядування доцільно перевіряти на підставі індексу децентралізації, адміністратором якого є Комітет регіонів Європейського Союзу [8]. Водночас, зауважимо – середній рейтинг встановлюється на основі трьох складових: фінансова/адміністративна/політична децентралізація. Відповідні дані сайту показують наступний рейтинг індексу децентралізації досліджуваних країн:

- Данія 3/27
- Швеція 4/27
- Іспанія 6/27
- Польща 8/27
- Франція 12/27
- Португалія 15/27 [10].

Отже, як бачимо, рівень децентралізації в країнах Скандинавії та Іспанії має найвищі оцінки, відтак практика цих країн має досліджуватися і потенційно апробуватися на практиці. Разом з тим, дискусійним є розташування Польщі і Франції. Втім це ніяк не впливає на подальшу актуальність досліджень місцевого самоврядування і в цих країнах, особливо, з урахуванням того, що реформи децентралізації мають бути поновлені.

Висновок. Конституційно-правове закріплення принципів місцевого самоврядування і децентралізації в унітарних державах Європейського Союзу, а саме Данії, Іспанії, Португалії, Польщі, Франції, Швеції демонструє певний симбіоз правових традицій і пов'язаних з ними тлумачень у сфері організаційних параметрів та структури влади на всіх рівнях. Водночас, країни ратифікували Європейську хартію місцевого

самоврядування і зобов'язалися дотримуватися відповідних стандартів.

Розвиток і поглиблення децентралізації сприяє зміцненню демократичних інститутів, поліпшенню надання публічних послуг і підвищенню відповідальності органів місцевого самоврядування. Україна може використати ці уроки, щоб уникнути помилок і забезпечити ефективне впровадження реформ. Для цього важливо подолати існуючі політичні та адміністративні бар'єри, розвивати місцеву демократію та підвищувати участь громадян у прийнятті рішень. Це дозволить не лише підвищити ефективність управління, але й сприятиме зміцненню демократії та сталому розвитку країни.

Конституції досліджуваних країн доволі чітко розмежовують повноваження між рівнями управління, і в цьому аспекті Україна має окремо досліджувати і використати відповідний досвід. Визначаються різні варіації децентралізації публічної влади, які можуть бути як ситуативними, так і здійснюватися на постійній основі, з наявністю або відсутністю функціональних обмежень у певних органах місцевого самоврядування. Існуюча різноманітність конституційних аспектів децентралізації державної влади ще раз підкреслює здатність до подальшого розвитку цього явища, його адаптивний характер та можливість впливу на підвищення ефективності процесів самоврядування.

Сучасний стан розвитку місцевого самоврядування в країнах Європи засвідчує, що скандинавська модель має найвищі оцінки в частині розвитку децентралізації і можливостей муніципальної влади якісно надавати послуги. Крім того, доволі високий рівень розвитку територіальної організації публічної влади вбачається в Іспанії, зокрема, звертається увагу на чіткий розподіл

компетенції між рівнями влади і чималу автономію територій. Не менш цікавим видається поточний стан місцевого самоврядування у Польщі і Франції, попри доволі негативні відгуки і звітах Конгресу місцевих і регіональних влад. І як наслідок, у цих країнах передбачається впровадженням нових хвиль реформування місцевого самоврядування, що однозначно становитиме інтерес для вітчизняної муніципальної науки.

Одним із найважливіших етапів повоєнного відновлення буде реформа територіальної організації влади і місцевого самоврядування. Наш подальший євроінтеграційний рух неможливий без впровадження відповідних змін. Очевидно, що попри всі труднощі повоєнного відновлення відповідні реформи будуть ґрунтуватися, в тому числі, і на зарубіжному досвіді. Дуже важливий аспект – активна участі громадян у місцевому самоврядуванні та створення сприятливих умов для фінансової та адміністративної автономії громад.

Однозначно, ми не маємо сліпо копіювати досвід країн Європейського Союзу ані в напередодні вступу до ЄС, ані після. Втім вивчення найкращих практик організації місцевого самоврядування, очевидно, має бути одним із пріоритетних напрямів вітчизняної муніципальної науки і практики. Тому подібні компаративістські дослідження мають перспективу і потребують подальшої уваги.

Література:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 03.03.2026)
2. Конституція Данії 1953. URL: <https://www.thedanishparliament.dk/-/media/sites/ft/pdf/publikationer/the-constitutional-act-of-denmark.pdf> (дата звернення: 03.03.2026)
3. Конституція Іспанії 1978 р. URL: <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html?lang=en> (дата звернення: 03.03.2026)
4. Конституція Польщі 1997 р. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm> (дата звернення: 03.03.2026)
5. Конституція Португалії 1976 р. URL: <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/Constitution7th.pdf> (дата звернення: 03.03.2026)
6. Конституція Франції 1958 р. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/en/constitution-of-4-october-1958> (дата звернення: 03.03.2026)
7. Маринів А. В. Системно-структурна організація місцевого самоврядування у Французькій Республіці : монографія. А. В. Маринів. Харків : Право, 2020. 208 с. С. 92-94.
8. Місцеве самоврядування в країнах Скандинавії та Балтії. Огляд. 2020 р. SKL international. с. 80 URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf (дата звернення: 03.03.2026)
9. Чернеженко О.М. Конституційні основи місцевого самоврядування в державах-учасниках Європейського Союзу і в Україні : дис.... д-ра юрид. наук. Київ, 2019. С. 521
10. Division of powers <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/All-countries.aspx> (дата звернення: 03.03.2026)
11. Lavrynenko, H., Toca, C. V., & Chirodea, F. (2022). Constitutional principles and practice of decentralization reform implementation in France, Portugal and Poland. *European Socio-Legal and Humanitarian Studies*, 1, 134-143. DOI:10.2139/ssrn.4304696
12. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in Denmark. Report CG (2022) 43-18 final 25 October 2022 URL: [https://search.coe.int/congress/#?%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680a8636c%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22](https://search.coe.int/congress/#?%22CoEIdentifier%22:[%220900001680a8636c%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22) (дата звернення: 03.03.2026)

13. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in France. Report CG (2024) 46-16 final 27 March 2024 URL:

[https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680a4210d%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680a4210d%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}) (дата звернення: 03.03.2026)

14. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in Spain. Report CG (2021) 41-07 final 22 September 2021 URL:

[https://search.coe.int/congress#{%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680a4210d%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/congress#{%22CoEIdentifier%22:[%220900001680a4210d%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}) (дата звернення: 03.03.2026)

15. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in Sweden. Report CG (2022) 43-12 final 26 October 2022 URL:

<https://www.congress-monitoring.eu/en/11-pays.html> (дата звернення: 03.03.2026)

16. Moreno, Ángel-Manuel (ed.), Local government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective (Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública, 2012. P. 683

17. Podział administracyjny Polski. URL: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/podzial-administracyjny-polski/> (дата звернення: 03.03.2026)

18. Regulski J. Building Democracy in Poland: The State Reform of 1998 / J. Regulski; Local Government and Public Service Reform Initiative. Budapest: Open Society Institute, 1999. 55 p.

19. Schneider A. Decentralization: Conceptualization and Measurement. Studies in Comparative International Development. 2013. Vol. 38, No. 3. P. 32–56 DOI:10.1007/BF02686198

20. The formation and peculiarities of the implementation of the European Union's Eastern policy : Scientific monograph [science eds. T. Astramovich-Leik, Ya. Turchyn]. Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2022. 328 p. pp. 22-24. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-224-1-1> (дата звернення: 03.03.2026)

21. Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Jednolity tekst ustawy publikowany w Dz.U. 1996, Nr 13, poz. 74 ze zmianami.

22. Ustawa z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym. Jednolity tekst ustawy publikowany w Dz.U. 1996, Nr 91, poz. 578.

23. Ustawa z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa. Jednolity tekst ustawy publikowany w Dz.U. Nr 91, poz. 576 ze zmianami.

References:

1. Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriaduvannia 1985 roku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036 (дата звернення: 03.03.2026)

2. Konstytutsiia Danii 1953. URL: <https://www.thedanishparliament.dk/-/media/sites/ft/pdf/publikationer/the-constitutional-act-of-denmark.pdf> (дата звернення: 03.03.2026)

3. Konstytutsiia Ispanii 1978 r. URL: <https://www.senado.es/web/conocersenado/normas/constitucion/detalleconstitucioncompleta/index.html?lang=en> (дата звернення: 03.03.2026)

4. Konstytutsiia Polshchi 1997 r. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/rosyjski/kon1.htm> (дата звернення: 03.03.2026)

5. Konstytutsiia Portuhalii 1976 r. URL: <https://www.parlamento.pt/sites/EN/Parliament/Documents/Constitution7th.pdf> (дата звернення: 03.03.2026)

6. Konstytutsiia Frantsii 1958 r. URL: <https://www.conseil-constitutionnel.fr/en/constitution-of-4-october-1958> (дата звернення: 03.03.2026)

7. Maryniv A. V. Systemno-strukturna orhanizatsiia mistsevoho samovriaduvannia u Frantsuzkii Respublitsi : monohrafiia. A. V. Maryniv. Kharkiv : Pravo, 2020. 208 s. S. 92-94.

8. Mistseve samovriaduvannia v kraïnakh Skandynaviï ta Baltiï. Ohliad. 2020 r. SKL international. c. 80 URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/720/Ukrainian_finalver_bluebook_compressed.pdf (дата звернення: 03.03.2026)

9. Chernezhenko O.M. Konstytutsiini osnovy mistsevoho samovriaduvannia v derzhavakh-

uchasnytsiakh Yevropeiskoho Soiuzu i v Ukraini : dys.... d-ra yuryd. nauk. Kyiv, 2019. S. 521

10. Division of powers <https://portal.cor.europa.eu/divisionpowers/Pages/All-countries.aspx> (data zvernennia: 03.03.2026)

11. Lavrynenko, H., Toca, C. V., & Chirodea, F. (2022). Constitutional principles and practice of decentralization reform implementation in France, Portugal and Poland. *European Socio-Legal and Humanitarian Studies*, 1, 134-143. DOI:10.2139/ssrn.4304696

12. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in Denmark. Report CG (2022) 43-18 final 25 October 2022 URL: [13. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in France. Report CG \(2024\) 46-16 final 27 March 2024 URL: \[14. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in Spain. Report CG \\(2021\\) 41-07 final 22 September 2021 URL: \\[15. Monitoring of the application of the European Charter of Local Self-Government in Sweden. Report CG \\\(2022\\\) 43-12 final 26 October 2022 URL: <https://www.congress-monitoring.eu/en/11-pays.html> \\\(data zvernennia: 03.03.2026\\\)\\]\\(https://search.coe.int/congress#%22CoEIdentifier%22:\\[%220900001680a4210d%22\\],%22sort%22:\\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\\]\\(data zvernennia: 03.03.2026\\)</p></div><div data-bbox=\\)\]\(https://search.coe.int/cm#%22CoEIdentifier%22:\[%220900001680aedc42%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]\(data zvernennia: 03.03.2026\)</p></div><div data-bbox=\)](https://search.coe.int/congress#%22CoEIdentifier%22:[%220900001680a8636c%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22](data zvernennia: 03.03.2026)</p></div><div data-bbox=)

16. Moreno, Ángel-Manuel (ed.), *Local government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective* (Madrid: Instituto Nacional de Administración Pública, 2012. P. 683

17. Podział administracyjny Polski. URL: <https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki->

terytorialne/podzial-administracyjny-polski/ (data zvernennia: 03.03.2026)

18. Regulski J. *Building Democracy in Poland: The State Reform of 1998* / J. Regulski; Local Government and Public Service Reform Initiative. Budapest: Open Society Institute, 1999. 55 p.

19. Schneider A. Decentralization: Conceptualization and Measurement. *Studies in Comparative International Development*. 2013. Vol. 38, No. 3. P. 32–56 DOI:10.1007/BF02686198

20. The formation and peculiarities of the implementation of the European Unions Eastern policy : Scientific monograph [science eds. T. Astramovich-Leik, Ya. Turchyn]. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2022. 328 p. pp. 22-24. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-224-1-1> (data zvernennia: 03.03.2026)

21. Ustawa z 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym. Jednolity tekst ustawy publikowany w Dz.U. 1996, Nr 13, poz. 74 ze zmianami.

22. Ustawa z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym. Jednolity tekst ustawy publikowany w Dz.U. 1996, Nr 91, poz. 578.

23. Ustawa z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa. Jednolity tekst ustawy publikowany w Dz.U. Nr 91, poz. 576 ze zmianami.

Rudneva O.M, Boldyrev S.V. Current status of local self-government development in european countries: practice for ukraine. – Article

This scientific work is devoted to a comparative study of the constitutional and legal principles of the organization of local self-government and the corresponding practice of implementing the decentralization reform in the countries of the European Union. The focus of the article is on such unitary countries as: Denmark, Spain, Poland, Portugal, France, Sweden. Decentralization in the studied European countries is based on common ideas and values. At the same time, the authors established that the features of the reform of municipal government and the processes of decentralization are determined by the national characteristics and traditions of the territorial organization of public power.

It is noted that the Constitutions of the member states of the European Union enshrine the

decentralization of power as the basis of the constitutional system. It is emphasized that each of the analyzed states has enshrined in its legislation strategic issues of decentralization of state power, and supplementing the current legislation with additional regulatory legal acts related to the decentralization process contributes to a more effective implementation of its key provisions in practice. Attention is drawn to the fact that the nature of the constitutional consolidation and manifestations of the decentralization process were influenced by: legal tradition, national-historical features, past experience of the functioning of state authorities and features of the administrative-territorial structure of states. Processes that are universal for the decentralization policy in the countries of the European Union and have influenced the development of local self-government are identified. The multidimensionality of the decentralization process is emphasized. The characteristic features of political, administrative and fiscal decentralization are identified. Practical aspects of the decentralization reform in the studied countries were analyzed using the Decentralization Index, developed by the European Committee of the Regions within the framework of the analysis of the distribution of power. It is noted that the above characteristics of decentralization in each country under study develop asymmetrically, universal factors are the reluctance of central government bodies to transfer part of their powers to local authorities, the desire to maintain influence at the regional level of government, financial limitations of local budgets, and lack of independence in matters related to decision-making by local authorities.

The current state of development of local self-government in European countries shows that the Scandinavian model has the highest ratings in terms of the development of decentralization and the ability of municipal authorities to provide quality services. In addition, a fairly high level of development of the territorial organization of public authorities is seen in Spain, in particular, attention is drawn to a clear division of competence between levels of government and considerable autonomy of territories. The current

state of local self-government in Poland and France seems no less interesting, despite the rather negative reviews and reports of the Congress of Local and Regional Authorities. And as a result, in these countries it is expected to introduce new waves of reform of local self-government, which will definitely be of interest to domestic municipal science.

One of the most important stages of post-war recovery will be the reform of the territorial organization of government and local self-government. Our further European integration movement is impossible without the implementation of relevant changes. It is obvious that despite all the difficulties of post-war reconstruction, the relevant reforms will be based, among other things, on foreign experience. A very important aspect is the active participation of citizens in local self-government and the creation of favorable conditions for the financial and administrative autonomy of communities.

Keywords: local self-government in European countries, decentralization, municipal system, Constitution, municipality, Denmark, Spain, Poland, France, Sweden, Portugal, separation of powers, experience for Ukraine.

Авторська довідка:

Руднева Олександра Миколаївна – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник сектору порівняльного правознавства Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, ORCID ID: [0000-0003-1190-2352](https://orcid.org/0000-0003-1190-2352)

Болдирев Сергій В'ячеславович – кандидат юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник сектору муніципального права та місцевого самоврядування Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України, ORCID ID: [0000-0003-3280-8453](https://orcid.org/0000-0003-3280-8453)

Дата подачі автором 10.03.2026.

Дата прийняття після рецензування 27.03.2026.

Дата публікації 09.05.2026.